

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 20 febr. 1931 kl. 8 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning till
åstadkommande av mera hygieniska och billigare bostäder.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 293, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Andersson* i Stockholm m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och framläggande av lagförslag till 1932 års riksdag angående:

1) minimifordringar som skola ställas på lägenhet, vilken skall användas till bostad, för att denna ur hälso- och andra synpunkter skall fylla sitt ändamål,

2) genomförande av en effektiv bostadsinspektion för såväl städerna som landsbygden, vilken övervakar lagens efterlevnad,

3) nedskrivning av alla tomt- och fastighetsvärden, så att alla jobbarevinster bortskrivs och hyrorna fastställas efter det på sådant sätt beräknade fastighetsvärdet,

4) grunder för hyressättning, vari föreskrives, att hyran högst får sättas så, att den täcker verkliga omkostnader för fastigheten samt 5 % ränta på det verkliga fastighetsvärdet, till vilket räknas endast på godkännbart sätt i fastighet investerat kapital.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Åtskilliga av de spørsmål, som beröras i föreliggande motion, förekommo till behandling jämväl vid fjolårets riksdag.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 384, hemställde herr Hage m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken mån åtgärder, på sätt i motionen antytts eller på andra vägar, ytterligare kunde vidtagas från det allmännas sida, för att den genomsnittliga bostadsstandarden i vårt land måtte kunna höjas ur hygieniska samt andra synpunkter och hyresutgifterna, främst för mindre lägenheter, hållas inom rimliga gränser.

Den ifrågasatta utredningen borde enligt motionärernas förmenande främst avse undersökning av vissa huvudproblem, nämligen:

1) om, i vilken mån och på vilket sätt staten bör medverka till att planmässiga åtgärder vidtagas för att det *mindervärdiga och hälsofarliga bostadsbeståndet* — helst efter en undersökning av antalet befintliga bostäder av detta

1930 års
riksdag.

*Höjning av
bostadsstan-
darden m. m.*

slag — i största möjliga utsträckning kommer bort och genom nyproduktion ersättes med sunda bostäder, varigenom en av de bidragande orsakerna till vissa folksjukdomar torde bortelimineras;

2) om, i vilken mån, eller på vilket sätt staten genom sammankallande av en konferens av sakkunniga, genom tillsättandet av en kommitté, genom inrättandet av en central myndighet med uppgift att bl. a. verka för byggnadsverksamhetens standardisering och rationalisering eller genom anslagsgivande i övrigt, bör effektivt understödja eller stimulera den verksamhet, som i vissa samhällen pågår eller planeras, *dels* för åstadkommande av en rationellt bedriven och alltså prisbilligare bostadsproduktion, *dels ock* för att utexperimentera en normaltyp av goda och sunda bostäder eller en standardisering av byggnadstyper, främst för byggande av sådana hus, där hyrorna kunde hållas nere i sådana prislägen, att de fattigare folklagren och särskilt de hyresgäster, som på grund av sin fattigdom söka sig till de mindervärdiga och hälsofarliga bostäderna, kunde anskaffa sig sunda bostäder till rimliga hyrespriser;

3) huruvida, i vilken mån och efter vilka grunder staten alltjämt, även efter tillkomsten av Bostadskreditkassan (som ännu icke trätt i funktion i vissa delar av landet), bör via kommunerna bedriva en fortsatt *låneverksamhet*, främst till bostadskooperativa företag samt till egnahemsbyggare, med för låntagarna fördelaktiga ränte- och avbetalningsvillkor (samt även eventuellt i sista hand *subventionsverksamhet*), *dels* för att åstadkomma en nedgång i bostads- och hyrespriser för innehavare av smålägenheter samt *dels* för tillskapande av en så stor bostadstillgång, som måste utgöra en av förutsättningarna för att hyrespriserna så småningom kunna bringas ner till en rimligare nivå;

4) huruvida och i vilken utsträckning statens byggnadsbyrå vid ett eventuellt fortsättande av statens låneverksamhet skall fortsätta sin verksamhet och särskilt den del av densamma, som bestått i att till bostadsbyggare lämna normalritningar m. m.;

5) huruvida staten bör vidtaga sådana åtgärder, att i första hand den kooperativa bostadsproduktionen och bostadsegnahemsbyggandet — vilka bägge företagsgrenar i de större samhällena bedriva en verksamhet, som går i linje med egnahemsverksamheten på landet — *dels* kan erhålla belåning i bostadskreditkassorna *upp till en högre procentgräns* av taxeringsvärdet, än vad som bestämdes vid 1929 års riksdag, *dels* kan på rimliga villkor erhålla *byggnadskredit*, d. v. s. kredit under den tid, då byggandet av fastighet pågår, *dels ock* erhålla s. k. *tertiärkredit*, *dels* även erhålla bättre möjligheter till ordnad och för låntagaren fördelaktig kreditgivning vid bostadsbyggande å mark, upplåten med *tomträtt* (samtliga dessa yrkanden framfördes i tvenne vid 1929 års riksdag väckta motioner, nämligen I: 291 av herr Möller samt II: 442 av herrar Hage och Curt Larsson och hänvisas rörande motiveringen till nämnda motioner);

6) huruvida och i vilken mån — bl. a. genom effektivt beivrande av användandet av illojala metoder för undvikande av lagfartskostnader vid köp m. m. — åtgärder kunna vidtagas för förhindrande eller förminskande av den fördyring av bostadsbeståndet, vilken icke är föranledd av kostnaderna för byggandet utan av den omständigheten, att bostadshusen genom köp och överlåtelse flera gånger och med korta mellanrum vandra ur hand i hand med för varje gång höjda saluvärden och därmed följande prisförhöjningar (enligt en vid denna motion fogad bilaga kunde exempelvis med avseende på ett hyreshus i Göteborg konstateras, att det under loppet av ett år bytt ägare fyra gånger, varje gång med ökat försäljningspris); samt

7) huruvida och i vilken utsträckning staten bör medverka därtill, att mark,

tillhörande allmänna institutioner, där så anses lämpligt, tillhandahållas på billiga villkor till bostadsproducenter, vars bostadsproduktion avser åstadkommande av egna hem eller bostadskooperation samt på vilket sätt billiga tomtpriser för bostadsbyggande i övrigt skall kunna åstadkommas.

Om vi härtill lägga, att det kunde ifrågasättas, om ej utredningen även borde omfatta möjligheten att i vårt land införa officiella prisnoteringar med rådgivande anvisningar rörande hyrans skäligena storlek för bostäder av viss kvalitets- och storlekstyp — en anordning som diskuterats i intresserade kretsar — så är det här nämnda några av de spörsmål, som enligt vårt förmenande i första hand böra bli föremål för undersökning och utredning. Samtliga dessa utredningar skulle främst syfta till att förhindra, att hyresnivån i landet ytterligare ginge uppåt samt att i stället det skulle kunna åstadkommas en nedgång i nämnda prisnivå samt dessutom framskapas en typ av billiga och enkla men dock tillfredsställande bostäder.

Men utöver detta bör utredningen, enligt vad vi anse, utsträckas även till områden, som beröra den *sanitära* sidan av bostadsfrågan. På detta område anse vi, att en förutsättningslös och grundlig utredning genom sakkunniga bör ske, huruvida ej en *skärpning* bör åstadkommas av bestämmelserna på vissa punkter men samtidigt ett *uppmjukande* komma till stånd av bestämmelserna på en annan punkt.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som behandlade denna motion, införskaffade yttrande däröver från socialstyrelsen. Efter redogörelse för läget å bostadsmarknaden, därvid särskilt berördes nybyggnadsverksamheten och rivning av äldre bostäder, anförde styrelsen:

Motionärerna sammanfatta i ett antal punkter sina önskemål. I anslutning till dessa punkter må anföras följande.

1. Att mindervärdiga och hälsovådliga bostäder böra avföras från allmänna marknaden ligger i öppen dag. Av vad ovan anförts om rivningar torde framgå, att den nuvarande situationen innebär en utveckling i sådan riktning, detta till och med i så hög grad, att avgången av enklare och billigare bostäder på sina håll ingiver bekymmer. Alldeles självklart är, att det allmännas bostadsinspektion bör fungera och fylla sina uppgifter, men det aktuella läget i förevarande hänseende synes näppeligen göra extraordinära åtgärder av behovet påkallade.

2. Frågan om standardisering och typisering kan betraktas nära nog såsom tidens lösen inom hela industrin. Erinras må om den arbetande s. k. standardiseringskommissionen. Vad byggnadsindustrin angår, har standardiseringsfrågan ingalunda varit förbisedd. Med understöd av statsmedel hava träffats särskilda åtgärder till främjande av standardisering och typisering av såväl hustyper — statens byggnadsbyrå har utgivit trenne samlingar av typritningar till smärre bostadshus, vilka synas hava varit till stort gagn — som byggnadsdetaljer (fönster, dörrar och beslag). Styrelsen kan ej bedöma, i vad mån de senare strävandena krönts med större framgång. Erinras må, att vid det i vårt land vanliga, slutna byggnads sättet byggnadskroppen i stor utsträckning är beroende av stadsplan och tomtindelning, något som i sin tur, i vad rör ej blott hustyperna utan i stor utsträckning även byggnadsdetaljerna, icke medger eller i allt fall försvårar en standardisering inom byggnadsindustrin av samma räckvidd, som den man eftersträvar inom andra industrigrenar.

3. Riksdagen hade år 1929, med anledning av förslag av Kungl. Maj:t, att taga ståndpunkt till en för bostadsfrågan mycket betydelsefull kreditfråga,

vilken genom inrättandet av Svenska bostadskreditkassan bragtes en lösning. Kassan har nyligen trätt i verksamhet och upplagt sitt första obligationslån. Vidare har riksdagen innevarande år, med anledning av förslag av Kungl. Maj:t, att i annat sammanhang haft att taga ståndpunkt till frågan, huruvida och i vad mån långivningen ur statens bostadslånefond skall fullföljas jämväl under år 1931 i avvaktan på utbyggandet av det system, som bostadskreditkassan förutsätter.

4. Statens byggnadsbyrås normalritningar hava, såsom nämnts, enligt vad styrelsen tror sig veta, varit till stort gagn. Det förefaller därför önskvärt att tillhandahållandet av sådana normalritningar ävensom den därmed förknippade hjälpande och rådgivande verksamheten kunde fullföljas i någon form, enligt sakens natur helst i direkt anknytning till kreditgivningen på området. Byggnadsbyrås verksamhet, som varit av provisorisk natur, lärer stå inför en avveckling inom ej alltför avlägsen framtid. Styrelsen föreställer sig, att byrån därvid kommer att ägna denna fråga nödig uppmärksamhet.

5. Bostadskooperationen och bostadsegnahemsbyggandet hava utan tvivel stor social betydelse. Frågan om främjande genom lämpligt anordnad kreditgivning av sådant bostadsbyggande angavs också såsom en av huvuduppgifterna för den utredning, som anförtröddes åt 1926 års bostadskreditsakkunniga. Dessas år 1928 avgivna betänkande (st. off. utredningar nr 10), vari hithörande frågor ingående dryftas, ledde år 1929 till bildande av Svenska bostadskreditkassan. Riksdagen har därmed helt nyligen tagit ståndpunkt till de frågor, som motionärerna berört under ifrågavarande punkt 5. Någon erfarenhet, huru och i vad mån kassan skall förmå fylla sina uppgifter i fråga om bostadskooperationen och bostadsegnahemsbyggandet, föreligger ännu icke. Uppenbart lärer emellertid vara, att här berörda omständigheter i allt fall mana till en avvaktande hållning i denna del. Nämnas må blott, att den nybildade kassan redan — genom sitt nyligen upptagna obligationslån — i privaträttslig väg är oåterkalleligen bunden vid den struktur, som den erhöi år 1929, och ej kan utvidga sin verksamhet till de principiellt nya kreditområden, som motionärerna här vidröra.

6. Styrelsen känner ej närmare, huruvida och på vad sätt nuvarande lagbestämmelser lämna rum för tillämpning av illojala metoder för undvikande av lagfartskostnader. Om så vore fallet, borde bristen givetvis avlägsnas.

Vad angår s. k. jobberi med bostadsfastigheter, kan ej förnekas, att handeln med fastigheter i en del enskilda fall tager sig mindre tilltalande former, förtjänta av denna klandrande benämning, liksom ej heller att sådan handel kan stimulera till hyresstegring intill överkanten av vad läget eljest medgiver. Men att ombytet av fastighetens ägare i och för sig skulle kunna mera allmänt och märkbart påverka hyrorna i uppåtgående riktning — lika litet som att priset på andra varor skulle bestämmas av antalet gånger dessa bytt ägare — låter sig ej förena med modern uppfattning om prisbildningens natur och funktioner. Konsekvenserna vore orimliga. Skulle exempelvis tvenne personer endast genom att upprepade gånger sins emellan köpa och sälja en fastighet kunna driva hyrorna och därmed fastighetens kapitalvärde i höjden för att sedan dela vinsten? Sedan tiden före världskriget har vårt penningväsen varit föremål för en betydande omvälvning, som på alla områden medfört helt andra priser, i kronor uttryckt. Härtill kommer, att priserna på fastighetsmarknaden endast långsamt följt prisväxlingarna i övrigt och ännu icke kommit i stabilt jämviktsläge. Givet är, att man då skall kunna peka på formella eller verkliga vinster på hithörande marknad. Man får ej förväxla orsak och verkan.

Det är väl snarast så, att förutsättningarna för allmän hyresstegring framkalla spekulation och icke tvärtom.

Det må vidare ej förglömmas, att handeln med fastigheter är en väg, i vilken bostadsmarknaden tillföres nödigt kapital. Varje nybyggd bostadsfastighet övergår såsom regel genom handel från byggherren till ny ägare, vilken därmed tillför bostadsmarknaden ett kapital, motsvarande den kontanta köpeskillingen. Byggherren får sitt engagement avvecklat och kan påbörja ett nytt bygge. Ur de boendes synpunkt lär sådan handel med fastigheter, så långt ifrån att vara skadlig, tvärtom vara högeligen önskvärd och nyttig, ja, nödvändig. Den utgör i själva verket den ekonomiska betingelsen för att den erforderliga byggnadsverksamheten skall hållas i gång.

7. I denna punkt beröra motionärerna utan tvivel en vittutseende fråga av stor betydelse med avseende å möjligheten till utveckling mot bättre bostadsförhållanden, nämligen i de fall, där staten till mera nämnvärd del förfogar över den för ett samhälles tillväxt erforderliga byggnadsmarken och genom sin prispolitik beträffande denna kan påverka den allmänna prisbildningen i fråga om tomtmark, alltså i fråga om en mycket viktig del av bostadskostnaden. De motsättningar mellan stat och kommun, som förekomma på detta område, synas ej alltid föredömliga för enskildas handlande i liknande situationer. Bortsett från de sociala olägenheterna av en restriktiv markpolitik, som syftar till att genom konstlad tomtbrist ernå högsta möjliga belopp per ytenhet räknat, kan det ifrågasättas, om en sådan politik ekonomiskt sett är riktig. I samma mån som markpriserna fördröja en exploatering, ligger ju det värde, som marken representerar, räntelöst, och det kan ifrågasättas, om ränteförlusten uppväges av kapitalstegringen. Det torde vara fördelaktigare att sälja ett område i dag för ett visst pris än att låta försäljningen anstå i förhoppningen att efter ett par decennier erhålla den dubbla summan. Då ju ett kapital med ränta på ränta fördubblas redan inom ungefär halvtannat decennium, vore i själva verket det kapitaliserade nuvärdet av det fördubblade beloppet, som erhöles efter utgången av en tjuugoårsperiod, mindre än det hälften så stora belopp, som erhöles vid omedelbar försäljning. Detta i och för sig självklara förhållande undanskynnes emellertid, om man underlåter att anlägga ett fondmässigt betraktelsesätt på saken.

Med anledning härav må framkastas tanken, att statens innehav av byggnadsmark, erforderlig för en stads utveckling, ävensom köpeskillingarna för sådan mark, i den mån den försålles, finge betraktas som en fond. Därmed framstode klarare lämpligheten av att fondens tillgångar fortast möjligt så att säga överfördes från det räntelösa till det räntebärande kontot. På så sätt vore anordningen synbarligen ägnad främja benägenheten till snabbare takt i försäljningarna och till hovsammare prissättning.

Bostadsfrågan ompänner en betydande mångfald spörsmål, som till dels äro av mycket olikartad natur, men som också till dels äro sammanflätade i varandra. Med hänsyn till denna mångfald och spörsmälens vittutgrenade natur nödgas styrelsen till sist varna för allmänt hållna utredningar på området. Man löper fara att drunkna i ett alltför vidlyftigt och enligt sakens natur synnerligen kostsamt utredningsarbete, vars praktiska värde kanske ej motsvarar kostnaderna. Även om man har att söka bevara överblicken över och sambandet mellan de olika problemen, synas utredningar, som till äventyrs påkallas, böra inriktas på någorlunda begränsade, fixerade frågor, i vilka man kan skönja inom räckhåll liggande praktiska resultat.

Utskottet yttrade i sitt över motionen avgivna yttrande, nr 10:

Den i föreliggande motion behandlade frågan om åstadkommande i tillräckligt stor utsträckning av goda och billiga bostäder är givetvis av stor samhällelig betydelse. Statsmakterna hava även sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och vid olika tillfällen genom lagstiftning och på annat sätt ingripit stödjande och reglerande på området ifråga.

Motionärerna föreslå nu en synnerligen brett lagd och mycket allmänt hållen utredning angående ytterligare åtgärder från det allmännas sida i angivet syfte. I motiveringen hava närmare berörts ett stort antal med bostadsfrågan sammanhängande spörsmål av mycket olikartad natur. I sitt yttrande över motionen har emellertid socialstyrelsen beträffande flertalet av dessa spörsmål påvisat antingen att utvecklingen för närvarande är sådan, att ett statsingripande icke är av behovet påkallat, eller ock att frågan i viss utsträckning redan varit eller är föremål för övervägande från det allmännas sida.

Med hänsyn till hithörande spörsmåls mångfald och vittutgrenade natur har socialstyrelsen vidare varnat för allmänt hållna utredningar på området, enär man löper fara att drunkna i ett alltför vidlyftigt och enligt sakens natur synnerligen kostsamt utredningsarbete. I detta socialstyrelsens uttalande kan utskottet för sin del helt instämma.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren.

*Lantarbetar-
nas bostads-
förhållan-
den.*

Vid fjolårets riksdag förelåg till behandling även en speciell del av den nu föreliggande frågan, nämligen spörsmålet om lantarbetarnas bostadsförhållanden.

I likalydande motioner, nr 228 i första kammaren av herr Möller m. fl. och nr 377 i andra kammaren av herr Sävström m. fl. hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära undersökning av lantarbetarnas bostadsförhållanden och snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder dels för avhjälpan av rådande bristfälligheter och dels för tryggande i framtiden av en bättre ordning bland annat genom en med tillräckliga befohigheter utrustad bostadsinspektion på landsbygden.

I anledning av berörda motioner beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt undersökning rörande lantarbetarnas bostadsförhållanden samt utredning om och på vad sätt genom åtgärder från det allmännas sida bristfälligheter på detta område skola avhjälpas och för framtiden i möjligaste mån förhindras att uppstå ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

I nämnda skrivelse, nr 188, anförde riksdagen:

Frågan om lantarbetarnas bostadsförhållanden har sedan länge uppmärksamats, och värdefulla utredningar hava redan verkställts till belysning av frågan. Riksdagen får härutinnan hänvisa särskilt till socialstyrelsens i ärendet avgivna yttrande. Inom nämnda styrelse pågår jämväl för närvarande kompletterande utredning i ämnet, och styrelsen anser, att denna utredning bör kunna slutföras inom en nära framtid.

Av vad som blivit bekant framgår, att lantarbetarnas bostäder under senare år rätt väsentligt förbättrats, men att fortfarande på skilda håll inom landet brister kvarstå att avhjälpa. Omfattningen och arten av dessa brister samt anledningen till desamma torde bliva bättre kända genom den utredning, med vilken socialstyrelsen är sysselsatt. Härmed bör emellertid enligt riksdagens mening utredningsarbetet icke avslutas. Goda bostäder för landsbygdsbefolkningen äro nämligen av utomordentlig betydelse för folkhälsan i allmänhet och bidraga därjämte verksamt till att tillräcklig och fullgod arbetskraft stannar vid jordbruket. Landsbygdens bostadsfråga är därför ett viktigt samhällsintresse, för vars tillgodoseende det kan finnas skäl att det allmänna inträder. En undersökning på området synes därför icke böra stanna med socialstyrelsens utredning, som lärer vara av rent beskrivande art. Om ytterligare utredning ger vid handen, att bristerna hos de bostäder, som upplåtas åt stora grupper lantarbetare, äro av den art och omfattning, att särskilda åtgärder böra vidtagas för deras avhjälpan, bör därför undersökning ske, om och på vad sätt det allmänna skall på annat sätt än nu gällande bestämmelser göra möjligt ingripa reglerande eller stödjande på området.

Det synes därvid först böra prövas, huruvida icke inom nu gällande lagstiftnings ram förbättringar kunna ernås exempelvis genom en effektivare tillämpning av hälsovårdsstadgans bestämmelser och en fastare övervakning av bestämmelsernas tillämpning. Genom utvidgning av dispensärverksamheten torde även förbättrade förhållanden kunna ernås. Hemkonsulentverksamheten synes kunna utvidgas och kraftigare ekonomiskt understödjas och på så sätt sträcka sin rådgivande uppgift till vidare kretsar än som nu är möjligt.

Härjämte lärer uppmärksamhet böra riktas på anordnande av en särskild bostadsinspektion på landsbygden. Genom en sådan inspektions sakkunniga och rådgivande verksamhet kunde säkerligen bättre förhållanden ernås i bland annat det utan tvivel icke obetydliga antal fall, där ett avhjälpan av förefintliga brister kunde ske utan nämnvärda kostnader. Av betydande värde kunde även den upplysningsverksamhet i bostadshygieniskt avseende bliva, som en sådan inspektion borde utöva.

Fordras för erhållande av tillfredsställande bostäder nya byggnader eller större reparationsarbeten, torde man icke kunna undgå att beakta, att frågan om reformer rörande bostäder åt de med lantbruk arbetande, såväl självständiga idkare som anställda, på det närmaste sammanhänger med jordbruksnäringens allmänna ekonomi. Under nuvarande för jordbruket tryckta förhållanden synes det ej kunna ifrågasättas, att lantarbetsgivarna skulle kunna åläggas att för anskaffande av bostäder åt sina arbetare ikläda sig nya kostnader av sådan omfattning, att dessa komma att kännbart öka jordbruksnäringens ekonomiska svårigheter. En mycket viktig detalj av den fortsatta utredningen torde därför bliva att lösa frågan, i vilken utsträckning och på vad sätt det allmänna i dylika fall bör träda hjälpan emellan.

Utöver förevarande motion hava vid innevarande års riksdag åtskilliga motioner väckts uti ifrågavarande ämne.

Sälunda har i motioner dels i första kammaren av herr Petrus Nilsson m. fl., nr 145, och dels i andra kammaren av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl., nr 60, yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om en statlig utlåningsfond för att underlätta byggan-

**Motioner i
ämnet vid
innevarande
års riksdag.**

det av goda och ändamålsenliga lantarbetarbostäder. Liknande yrkanden hava framställts i motioner i första kammaren av herr J. B. Johansson m. fl., nr 146, och i andra kammaren av herr Petersson i Lerbäcksbym. fl., nr 224. I dessa motioner har nämligen yrkats, att riksdagen måtte dels besluta, att en särskild fond, benämnd statens lånefond för lantarbetarbostäder, måtte inrättas, vilken fond skulle förvaltas av statskontoret enligt av Kungl. Maj:t närmare angivna bestämmelser och från vilken lån skulle av Kungl. Maj:t beviljas jordägare i huvudsak enligt i motionerna angivna grunder, dels ock för år 1931 bevilja ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor för berörda ändamål.

Därjämte har uti en i andra kammaren av herr Ström m. fl. väckt motion, nr 239, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda, i vilken mån och på vilket sätt bättre möjligheter må kunna åstadkommas för den kooperativa bostadsproduktionen samt för egnahemsbyggare att på rimliga villkor erhålla, dels byggnadskreditiv, dels belåning till en högre belåningsgräns än den som är fastställd för Svenska bostadskreditkassan, dels ock att denna belåning får omfatta även sådana hus, som äro uppförda å tomter med tomträtt.

**Utredning
om lantarbe-
tarnas bo-
stadsför-
hållanden.**

I anledning av 1930 års riksdags förenämnda skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 11 oktober 1930 socialstyrelsen att i samband med avgivande av berättelse rörande styrelsen genom tidigare beslut anbefalld utredning inkomma med yttrande, huruvida med hänsyn till resultatet av nämnda utredning ävensom vid sidan därav inom styrelsen verkställda undersökningar sådan ytterligare utredning rörande åtgärder för förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden, som i riksdagskrivelsen ifrågasatts, borde åvägbringas, ävensom att, därest så befunnes böra bliva fallet, framlägga förslag till plan för en dylik utredning.

Socialstyrelsen har sedermera med skrivelse den 5 januari 1931 överlämnat utredning uti ifrågavarande hänseende. Efter en sammanfattande redogörelse för utredningens resultat har socialstyrelsen efter samråd med lantbruksstyrelsen i nämnda skrivelse framlagt det förslag, vartill styrelsen ansett utredningen böra föranleda. Det sålunda framlagda förslaget innebär i huvudsak följande.

De främsta bland de frågor, som borde utredas, vore följande, nämligen huruvida och i vad mån hälsovårdsstadgans nuvarande bostadsbestämmelser borde förtydligas, konkretiseras och kompletteras, huruvida periodiska besiktningar av byggnader och bostäder lämpligen kunde göras till ett åliggande jämväl för landsbygdens hälsovårdsmyndigheter samt huruvida det vore lämpligt att vid sidan av och över en dylik kommunal bostadsinspektion anordna en sådan inspektion för större distrikt, exempelvis landstingsområden. I samband med dessa frågor borde övervägas, huruvida det kunde vara lämpligt att utfärda byggnadsbestämmelser i en efter förhållandena avpassad form även för andra delar av landsbygden, än som förutsattes i ett för närvarande inom justitiedepartementet under förberedande behandling varande förslag till ny byggnadsstadga. Vid en eventuell revision av hälsovårdsstadgan och byggnads-

stadgan borde emellertid enligt socialstyrelsen syftemålet mindre vara att skapa stränga bestämmelser och kontroll med karaktär av uppsikt från myndigheternas sida än att för landsbygdens del åstadkomma former och organ för rationell vägledning och upplysningsverksamhet rörande bostadsförhållandena. En dylik vägledning och upplysning, som särskilt på senare tid med framgång utövats av ett flertal olika befattningshavargrupper i statens, landstingens, hushållningssällskapens och kommunernas tjänst, borde avse dels det ur hygieniska och ekonomiska synpunkter lämpligaste sättet för ny- och ombyggnad av bostadshus och dels metoder för husägarna att med minsta möjliga omkostnader hålla lägenheterna i tillfredsställande och trivsamt skick, varjämte upplysning borde meddelas husmödrarna beträffande bostadsvårdens grunder.

Vid utredningen borde även beaktas frågan rörande de former, under vilka lantarbetarbostäderna upplåtas av vederbörande arbetsgivare; för bostadsfrågan vore det nämligen av stor betydelse, att lantarbetarna i detta hänseende erhöles en tryggare ställning.

Ett ytterligare område, som närmare borde undersökas, vore enligt socialstyrelsen åstadkommande av anordningar av positivt hjälpande natur såsom komplettering till ifrågasatta lagstiftnings- och inspektionsåtgärder. Bland anordningar, som i detta syfte borde övervägas, påpekar styrelsen användande av de medel ur rusdrycksmedelsfonden, som tidigare disponerats av statens byggnadsbyrå såsom lån till förmån företrädesvis för stadssambhällena, till utlåning som stöd för strävandena att förbättra bostadsförhållandena på landsbygden. Genom en dylik kreditgivning skulle enligt styrelsen, bland annat, arbetslösheten i olika hänseenden komma att motverkas.

Slutligen anför socialstyrelsen i sin skrivelse, att styrelsen lika litet som lantbruksstyrelsen förfogade över all den speciella sakkunskap, vilken vore nödvändig för framläggande av förslag i de sålunda angivna hänseendena. För utarbetande av dylika förslag erfordrades alltså enligt ämbetsverkens mening tillskapande av ett särskilt tillfälligt organ, förfogande över tillräcklig sakkunskap på olika områden.

Den 6 februari 1931 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för socialdepartementet, att tillkalla utredningsmän för att biträda med utredning rörande åtgärder till förbättring av lantarbetarnas bostadsförhållanden och därmed sammanhängande ämnen. Därvid relogjorde departementschefen för, bland annat, förenämnda riksdagsskrivelse och socialstyrelsens i anledning därav avgivna yttrande ävensom de i ovannämnda motioner framförda kraven på upprättande av en lånefond för lantarbetarbostäder och den föreliggande motionen, såvitt densamma avser utredning om minimifordringar på lägenheter och bostadsinspektion. Departementschefen anförde därefter:

Den i det föregående behandlade utredningsfrågan med alla de särskilda däri ingående momenten är givetvis ur olika synpunkter av den största betydelse. Det numera föreliggande materialet läser sålunda på ett otvetydigt sätt hava bekräftat, att bostadsförhållandena för lantarbetarna och med dem jämställda kategorier mångenstädes äro sådana, att en snar och genomgripande förbättring är ur skilda synpunkter i hög grad önskvärd. Olika utvägar för ernående av en dylik förbättring synas därför utan uppskov böra övervägas. Givetvis kan det anföras, att tidpunkten för omprövning av dylika åtgärder för när-

varande icke är lämplig, detta med hänsyn till det svåra läge, vari jordbruksnäringen i vårt land för närvarande befinner sig. Dessa förhållanden göra onekligen den föreliggande frågan mera invecklad och svårlöst. Såsom torde hava framgått av redogörelsen för socialstyrelsens skrivelse, synas emellertid utsikter finnas för att, även med fullt beaktande av angelägenheten av att under det nuvarande läget inom jordbruket icke ytterligare i avsevärd mån betunga denna näring, vissa åtgärder skulle kunna vidtagas, som ledde till verklig förbättring av ifrågakommande befolkningsgruppers bostadsförhållanden.

Av det sålunda anförda framgår, att jag delar socialstyrelsens och lantbruksstyrelsens uppfattning därom, att i anslutning till de av riksdagen år 1930 uttalade önskemålen en utredning bör komma till stånd angående vad som på förevarande område står att uträtta, vilken utredning, på sätt ämbetsverken förordat, torde böra verkställas genom särskilt tillkallade utredningsmän. Därvid böra givetvis samtliga i riksdagsskrivelsen och socialstyrelsens skrivelse påpekade moment upptagas till skärskådande, liksom även de i berörda riksdagsmotioner framställda kraven böra beaktas, i den mån de icke bliva föremål för omprövning i annan ordning. Emellertid delar jag ämbetsverkens uppfattning även därom, att en dylik utredning, som för att bliva fullständig skulle behöva omspänna mycket vidsträckta områden och således bliva av tidsödande natur, bör begränsas till undersökning rörande sådana åtgärder, som i *nuvarande läge* och utan längre uppskov kunna vara praktiskt genomförbara. Att närmare precisera utredningsuppdraget läser för närvarande icke kunna eller böra ifrågakomma. I samband med en sådan begränsning av utredningen, som nyss förordats, läser även kunna fordras, att densamma skall verkställas med all skyndsamhet.

Sakkunniga för verkställande av berörda utredning hava numera tillkallats.

Utskottet.

De i föreliggande motion upptagna spörsmålen om fastställande av minimifordringar ur hälso- och andra synpunkter på lägenheter och genomförande av effektiv bostadsinspektion äro uppenbarligen av stor samhällelig betydelse.

Såvitt angår förhållandena å landsbygden komma, såsom av den föregående utredningen framgår, de av motionärerna i berörda avseenden framförda kraven att beaktas vid den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen om lantarbetarnas bostadsförhållanden m. m.

För städer och stadslänkande samhällen innehålla hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan bestämmelser, som avse att skapa garantier för att bostadslägenheter skola motsvara hygienens krav. Jämväl bostadsinspektion är för städers och därmed jämställda samhällens vidkommande ordnad genom lagstiftning. Erkännas må, att bostadsförhållandena i stadssamhällen dock ingalunda äro i allo tillfredsställande. Rörande dessa frågor och de faktorer, som därvid spela in, får utskottet hänvisa till vad utskottet anför i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 8.

De av motionärerna i övrigt framförda önskemålen äro av synnerligen vittomfattande art. Enligt utskottets förmenande äro motionerna i denna del icke ägnade att läggas till grund för en utredning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 februari 1931.

På andra lagutskottets vägnar:
K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *von Sydow**, *Linder**, *von Geijer*, *Hagman*, *Frändén*, fröken *Hesselgren* samt herr *Norman*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hage*, *Wallerius*, *Aronson*, *Sandström* i Nyland*, *Björnberg*, *Hedvall** och *Gardell* i Gans.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Hage*, *Norman* och *Hedvall*, vilka, under hänvisning till den motivering, som vid 1930 års riksdag anfördes i den vid andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10 av herrar *Lindberg* m. fl. avgivna reservationen, ansett, att utskottet borde hava hemställt,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken mån ytterligare åtgärder kunna vidtagas från det allmännas sida, för att bostadsstandarden i vårt land må kunna höjas, främst ur hygieniska synpunkter, samt hyresutgifterna, främst för mindre lägenheter, hållas inom rimliga gränser;

2) av herrar *Linder*, *Hagman* och *Magnusson* i Kalmar.